

סקירת פסיקה: 2010-2013 - בית המשפט העליון

הלכה	פסק הדין	נושא
ביהמ"ש העליון קבע כי אין מניעה במישור העקרוני לכך שרשות מקומית תגבה אגרת פינוי פסולת נוסף לגביית הארנונה הכללית; ובלבד שמדובר בפינוי פסולת הקשורה לתהליכי הייצור של המפעל מעבר לרמת "בסיס" מסוימת שתיקבע. ביהמ"ש התבסס בהכרעתו בין היתר, על מגמות עדכניות של חקיקה סביבתית המושתתת על עיקרון של צדק סביבתי, המטיל את מימון הטיפול והמחזור של פסולת על יצרניה. המגמה המסתמנת בחקיקה ובפסיקה קובעת כי יש לגרום למזהם להפנים את עלויות הזיהום, הן כעיקרון המקדם צדק סביבתי הן על מנת לתמרץ את המזהם לצמצם את כמויות הפסולת אותן הוא מייצר.	בג"צ 1756/10 עיריית חולון נ' שר הפנים (2.1.2103)	1. רשויות מקומיות - חוקי עזר - פינוי אשפה 2. משפט מינהלי - סמכות-אגרות ושירותי 3. עקרון המזהם - משלם
עניינו של פסק הדין הוא עבירות אחריות קפידה הנאכפות במסגרת ההליך הפלילי. נקבע כי בעבירות אחריות קפידה יפעיל בית המשפט את הלכת כתב בצורה מרוככת, כך שניתן יהיה במישור העקרוני, להימנע מהרשעה בפלילים בקלות רבה יותר. זאת בהתחשב בשני שיקולים מרכזיים - 1. עבירות אחריות קפידה הן עבירות בהן מידת האשם המוסרי של העבריין היא פחותה. 2. מגמה הולכת וגוברת בדין הישראלי היא העברת אכיפתן של עבירות אחריות קפידה למסלולים חלופיים להליך המשפטי הקלאסי (עבירות קנס, עבירות מנהליות, עיצום כספי). כאשר ההרשעה בפלילים היא בבחינת חריג להילוך הדברים הרגיל. בעניין דנן לא נמצא מקום להתערב בתוצאה אליה הגיע ביהמ"ש המחוזי, במיוחד על רקע הזמן הרב שחלף ממועד ביצוע העבירות ובהינתן העובדה שמדובר בדיון ב"גלגול שלישי".	רע"פ 3515/12 מדינת ישראל נ' דוד שבתאי (10.9.2013)	תחולה שונה של אמות המדיה להימנעות מהרשעה בפלילים בעבירות אחריות קפידה
האם ניתן להחיל את הוראות הדין שעניינן אי הרשעה על תאגיד שנמצא אחראי בפלילים ובאיזה אופן. נקבע פה אחד כי לאור עברו הנקי של התאגיד, והעובדה שתיקן את המעוות התוצאה הראויה היא אי הרשעתו. דעת הרוב סברה כי באופן עקרוני אין מניעה מלקבוע כי יש לערוך תסקיר מבחן לתאגיד, או להטיל עליו צו מבחן או צו שירות לתועלת הציבור. הותרה בצריך עיון שאלת הרשעתם של נושאי משרה בתאגיד אשר הורשע בעבירת אחריות קפידה: השופט עמית סבר כי עבירות של אחריות קפידה עשויות להצדיק מצב בו התאגיד יורשע בפלילים ואילו נגד נושאי המשרה בו לא יוגשו כתבי אישום כלל. לעומתו, סבר השופט רובינשטיין כי אין למחוק את כתבי האישום כנגד מנהלי החברה, הגם שמדובר בעבירת אחריות קפידה.	רע"פ 8487/11 חברת נמלי ישראל - פיתוח ונכסים בע"מ נ' מדינת ישראל - המשרד להגנת הסביבה (23.10.2012)	1. הימנעות מהרשעת תאגיד 2. הטלת צו מבחן או צו שירות לתועלת הציבור לצורך אי ההרשעה; עריכת תסקיר מבחן לתאגיד 3. איכות הסביבה - העמדה לדין של תאגיד ולא של מנהליו
בקשת רשות ערעור שעניינה ביטול צו להסרת הפגיעה בסביבה החופית שהוצא למבנה שבבעלות המבקש.	רע"פ 7373/12 מלכה יצחק נ' מדינת ישראל -	1. פגיעה בסביבה החופית 2. חוק שמירת הסביבה

העובדה כי מדובר בחוק חדש יחסית, אשר פרשנותו טרם נבחנה על ידי בימ"ש העליון, אינה מהווה הצדקה למתן רשות הערעור. כיוון שהמבקש לא הציע חלופות קונקרטיות לצמצום הצו בפני הערכאות הנמוכות, המבנה הוקם שלא כדין ומופעל בו עסק הפועל ללא רישיון מזה שנים רבות כמו גם העובדה כי המבקש משכיר את המבנה לאחרים ולא הוכיח כי מדובר במטה לחמו היחיד מחזקות את המסקנה כי הצו שניתן מידתי ואינו מצדיק התערבות. חשיבות השמירה על הסביבה החופית הובאה בפסק הדין מתוך הצעת החוק: "חוף הים הוא משאב טבע ייחודי בעל חשיבות לכלל הציבור, הנחשב בישראל, כמו בשאר העולם, משאב בעל ערך מיוחד. הסביבה החופית ומשאבי הטבע המצויים בה משמשים את הציבור למטרות פנאי ונופש, ומהווים 'ריאה ירוקה' של המדינה כולה."	המשרד לאיכות הסביבה (25.11.2012)	החופית, התשס"ד-2004
ייחודיות צו לתיקון המעוות על פי סעיף 20 (צו לתיקון המעוות) לחוק המים לעניין משך הזמן בו נתונה הסמכות להוצאתו. ככלל, כל עוד קיים זיהום מים המצריך טיפול, אין מקום לייחס חשיבות מכרעת למשך הזמן שחלף מאז היווצרותו של הזיהום כנתון המצמצם את סמכותו של מנהל הרשות הממשלתית להוציא צווים על פי הסעיף הנ"ל.	עא 8234/08 מנהל הרשות הממשלתית למים וביוב נ' תדיר-גן (מתכת) (2.12.2010)	1. זיהום מקור מים 2. ייחודיות צו לתיקון המעוות על פי סעיף 20 (ז)
הפרת חוק הניקיון- השלכת פסולת ברבים. נקבע כי כיוון שמדובר בעבירות של אחריות קפידה, אין להבחין בין החברה ובין מנהליה לעניין הרשעות קודמות. מנהלי החברה הואשמו מספר פעמים בהפרות של חוק הניקיון, ואף המשיכו בהפרות לאחר הגשת כתב האישום דן, לפיכך קיים חשש כי מעשים מסוג זה יישנו. בהתאם לעברם של מנהלי החברה, תפיסת משאיות החברה אשר באמצעותן נעברה העבירה על ידי המשטרה, עניינה תכלית מניעתית ולא עונשית, ועל כן הרשעת מנהלי החברה עשויה להוות אינדיקציה ל"מועדוטה" של החברה עצמה.	רעפ 6990/10 דדון חזי וציון 1992 בע"מ נ' מדינת ישראל (24.11.2010)	1. איכות הסביבה- פינוי אשפה- אתרי סילוק 2. עונשין- עבירות- איכות הסביבה 3. עונשין- אחריות פלילית- אחריות תאגידים 4. חברות- אחריות פלילית- אחריות ישירה
בית המשפט קבע כי זירות הנופש שתיבנינה על-פי תוכנית המתאר המקומית צריכות להיות זמינות לשימוש של הציבור הרחב. זאת בשל העובדה שדירות אלה עתידות להיבנות בסמוך מאוד לחוף הים. חופי הים הינם כידוע משאב טבע ייחודי אשר מאז ומתמיד מכירות רוב מדינות העולם בצורך לשמר ולשומרו לתועלת הכלל ולמנוע את הפקעתו מידי הציבור והעברתו לרשות היחיד.	עעמ 8411/07 מעוז דניאל בע"מ נ' אדם טבע ודין- אגודה ישראלית להגנת הסביבה (28.01.2010)	1. איכות הסביבה- חוף הים- שימוש בקרקע 2. תכנון ובניה- ייעוד הקרקע- תירות ונופש
תושבים הסובלים ממטרד רעש – המוכר על-ידי הרשויות ככזה המצריך מיגון אקוסטי – אינם יכולים להיות "בני ערובה" של ההליך התכנוני שנמשך למעלה מעשור. השלב בו יש להסדיר את נושא המיגון האקוסטי של הגרים בסביבות שדה תעופה הוא שלב תכנון השדה. ואולם, במישור העקרוני לא מן הנמנע כי במקרה בו השלב התכנוני מתעכב בשל ליקויים מצדה של החברה המקימה, אזי ייתכן כי מבקש האישור יידרש להסדיר את המיגון האקוסטי טרם סיום שלב זה.	בג"צ 177/10 אדם טבע ודין נ' שר התחבורה והבטיחות בדרכים (19.12.2011)	גרימת מפגע- רעש- הסדרת מיגון אקוסטי

בעניין זה לא הוכח כי מפלס הרעש שעליו מלינים העותרים – כתוצאה מפעילות שדה התעופה – עולה על הרף שהם עצמם הציבו במסגרת העתירה ולפיכך אין עילה להתערב בהחלטת המשיבים לפיה הסדרת המיגון האקוסטי תעשה במהלך תכנון השדה.		

סקירת פסיקה: בתי המשפט המחוזיים

הנושא	פסק הדין	הלכה
הטלת עיצום כספי על חברה - התייתרות דרישת האשם לצורך הטלת עיצום כספי על חברה	עתמ (י-ם) 38533-06-13 ס.ה.ל. - אלובין בע"מ נ' המשרד להגנת הסביבה (17.7.2013)	תכלית החקיקה המודרנית העוסקת בהסדרת סוגיות הקשורות באיכות הסביבה בכלל, ובפרט כאשר זו נועדה להגן על שלום הציבור מפני חומרים מסרטנים, מחייבת הטלת אחריות חמורה על המפר, גם אם אין אשם בהתנהלותו. גובה העיצום הכספי קבוע בהוראות החוק עצמו (סעיף 53א), ושיעורי ההפחתה כמו גם עלילות ההפחתה קבועים בתקנות ההפחתה. המחוקק לא הותיר, אפוא, שיקול דעת לממונה, לא באשר לגובה העיצום הכספי, ולא באשר לעילות להפחתתו או לשיעור ההפחתה. שיקול דעתו נתון לו בכל הנוגע לעצם הטלת העיצום הכספי, להחלת עילה מעילות ההפחתה על עניינו של המבקש זאת, וכן בנוגע לשיעור ההפחתה - עד לגובהו המרבי כפי שנקבע בתקנות
מיסים - מס ערך מוסף	הפ (ת"א) 9117-10-11 אגוד ערים איזור דן (תברואה וסילוק אשפה) נ' מנהל המכס והמע"מ (20.12.2012)	ההיטל על הטמנת פסולת הוא חלק ממחיר העסקה למתן שירותי הטמנה ואשר על כן יכלל ההיטל במחיר העסקה גם לצורך מע"מ.
תקנות הבטיחות בעבודה - אחריות בעל מבנה	ע"פ (ב"ש) 56312-01-12 מדינת ישראל (המשרד לאיכות הסביבה) נ' פרי אור בע"מ (4.7.2012)	אחריותו של בעל מבנה, שאינו מבצע העבודות בפועל לבטיחותם של עובדים. אף שתקנה 29(ה) לתקנות הבטיחות בעבודה (גיהות תעסוקתית ובריאות הציבור והעובדים באבק מזיק), תשמ"ד-1984 אינה מטילה אחריות מפורשת על בעלי המבנה, בשונה ממקרים אחרים המפורטים בתקנות יש להטיל אחריות בגין הפרת תקנה 29(ה) על המשיבה למרות שהיא בעלת המבנה ולא מבצעת העבודות בפועל. אחריות המשיבה לנקיטת אמצעים סבירים למניעת ההפרה נובעת מכוח פקודת הבטיחות בעבודה (נ"ח) תש"ל-1970, שמכוחה הותקנו תקנות הבטיחות בעבודה.
1. זיהום מים 2. גרימת מפגע (ריח)	ע"פ (נצ') 408/09 הסוללים קבוצת נ' המשרד להגנת הסביבה מחוז חיפה (17.5.2012)	מהגדרתו הרחבה של המונח "זיהום מים" בחוק המים, והאיסור על הזרמת או הנחת חומר זר בקרבת מקור מים, ניתן ללמוד כי גם ללא הוכחת הרכבו הכימי של הנוזל שזרם אל הנחל ובסביבתו, ומכיוון שהנוזל הכיל פסולת תעשייה ואשר עלתה ממנו צחנה חריפה, ניתן לקבוע כי מדובר בחומר שעלול היה לזהם את מקור המים. כאשר מדובר בפסולת שריחה מוכר, וידוע כי היא גורמת לריח רע אין צורך בצוות מריחים (כנהוג במקרים מעין אלה) על מנת לקבוע כי נוצר מפגע.
1. חברות- פירוק חברה 2. איכות הסביבה - קרקע מזוהמת 3. שיקום קרקע בחסינות	פרק (חי') 386/01 מפעלי פלדה מאוחרים בע"מ - בפירוק נ' חד- אסף תעשיות בע"מ (21.12.2010)	שיקום כבעל תפקיד בפיקוח בית המשפט. המפרק יוביל וינהל פרויקט של ניקוי קרקע מזוהמת - שזוהמה על ידי החברה בטרם נפתחו הליכי חדלות הפירעון נגדה ואשר התגלתה רק עם חדלות הפירעון - כבעל תפקיד בפיקוח בית המשפט. בשל הזיהום בקרקע המפרק התקשה למצוא קונים פוטנציאליים. נוכח קיום המפגעים הפוטנציאליים בקרקע המדינה ביקשה לצרפה כבעלת דין לכל בקשה בתיק הפירוק. המדינה והמפרק הגיעו להסכמה בנוגע לתכנית השיקום השטח.

בהודעה שהוגשה לבית המשפט הודיע המפרק על נכוונתו לנהל את פרויקט השיקום, אולם אך בכובעו כבעל תפקיד בפיקוח בית המשפט וזאת בשל החסינות מפני תביעות אישיות המוענקת לבעל תפקיד כזה. הבקשה התקבלה לאור המשקל המשמעותי של האינטרס הציבורי לפינוי הפסולת במהירות האפשרית ובשל החשש שפסילת המתווה המוצע תפיל את ההסכמות שהושגו במאמצים רבים ופינוי הפסולת יתעכב באופן משמעותי.		
מחיקת תביעה כיוון שלא מולאה דרישתו של סעיף 5 לחוק למניעת מפגעים סביבתיים על פיו יש להודיע לרשות ולגורם המפגע על הכוונה להגיש תובענה ולתת לרשות את האפשרות להסיר את המפגע. עוד קבע בית המשפט- 1. קיומו של פטור מאחריות בגין מטרד מותנה בנקיטת צעדים למניעת המטרד, ורק אם יוכח כי ננקטו כל האמצעים הסבירים למניעת המטרד תהא המבקשת זכאית, אם בכלל, לתחולת ההגנה האמורה- בהתאם להכרעתה של הערכאה המשפטית המוסמכת. 2. הטלת חבות על רשות ציבורית למפגע סביבתי על פי סעיף 14 לחוק למניעת מפגעים מכוח "פיקוח" או "שליטה" הינה פועל יוצא של מהותה של הרשות הנבחנת, זיקתה לטריטוריה, וסמכויותיה ביחס לאותה טריטוריה.	ברע (י-ס) 3049/07 מעצ החברה הלאומית לדרכים בישראל בע"מ נ' קן אייל (17.9.2007)	1. גרימת מפגע- רעש 2. פטור מאחריות בגין גרימת מפגע- תנאים 3. הודעה בטרם הגשת תובענה

הסקירה מיועדת לעיון ראשוני ואינה מהווה חלופה לעיון מעמיק בפסקי הדין